

"El motet romàntic" (I)

30 anys

Fundació "Studium Aureum"

Temporada de concerts 2012-2013 concert núm. 8
Església de Santa Creu, dilluns 17 de juny a les 20,30

“El motet romàntic”

Carles Ponseti Verdguer

El motet és una de les formes musicals més antigues, al segle XIII podem trobar-ne els primers exemples. La paraula motet deriva del francès “mot” (paraula). Encara que el seu nom no canvia amb el pas del temps, el seu contingut i forma van variant força amb l'evolució de la polifonia. El recorregut d'aquesta forma musical és tan extès que practicament està present en 800 anys de música, fins i tot ara és una de les formes més utilitzades pels compositors de l'actualitat. Al renaixement es pot definir com una obra musical polifònica amb text sacre, amb o sense acompanyament instrumental. Al barroc francès el “petit” motet serà per a veus solistes i continu i el “gran” motet per a cor i instruments o orquestra. Això perdurarà fins al classicisme on trobarem un dels motets més coneguts, l’“Ave Verum” de W. A. Mozart per a cor i instruments de corda. Al romanticisme el motet pren majoritàriament la forma d'obra polifònica per a cor a capella, és a dir, sense acompanyament instrumental. La definició bàsica del motet romàntic podria ser la d'una obra per a cor a capella amb text religiós.

El motet s'integra en la litúrgia segons les celebracions, no forma part de l'ordinari (com per exemple, la missa), per tant la seva temàtica varia amb el calendari i les festes (Nadal, Passió, Pentecostés...).

Gairebé tots els compositors més coneguts del romanticisme varen compondre motets, en podem citar alguns: Mendelssohn, Brahms, Gounod, Schubert, Liszt, Weber, Herzogenberg, Fauré, Nicolai, Reger, Strauss, Saint-Saëns, Elgar, Verdi, Nielsen, Grieg. Aquesta forma va atreure un bon grapat de compositors que feren de la música religiosa i coral un dels pilars de la seva producció. Carl Gottlieb Reissiger i Moritz Hauptmann estan en aquesta tessitura dels menys coneguts, ambdós treballaren de mestres de capella a diverses ciutats d'Alemanya com Dresden i Leipzig, seguint la tradició dels kapelmeisters (compondre, dirigir, assajar i tocar l'orgue a les funcions religioses).

Josef Gabriel Rheinberger pertany al grup dels “recuperats”, la seva música ha tornat a ser present als escenaris i la seva obra completa reeditada amb un estudi musicològic admirable. La seva estètica, conservadora i plenament romàntica impriméix un segell indiscutible a les seves obres. Organista, professor de conservatori i mestre de capella ens deixà una quantitat notable

de composicions sacres a capella, els motets interpretats avui en són una bona mostra.

Gioachino Rossini, com tots sabem, fou conegut per la seva producció operística, exceptuant algunes obres de joventut, com la *Messa di Rimini*; tota la seva producció religiosa pertany a la darrera etapa del compositor quan ja havia abandonat la composició d'òperes. Dins aquesta etapa Rossini se descobreix com un compositor d'uns coneixements i serietat desconeguts, l'aportació al gènere marca un punt d'inflexió en la seva carrera amb obres com la “*Petite messe solennelle*” i l’“*Stabat Mater*”. El motet “*O salutaris hostia*” és una perla musical de factura amable i dramàtica, i com deiem abans ens demostra la solidesa de la tècnica compositiva del autor.

Anton Bruckner és un dels pilars del romanticisme “madur”. La seva personalitat austera i humil, contrasta amb la del prototip del compositor romàntic. Bruckner, d'origen humil i provincià, va anar construint la seva carrera musical com a organista (sabem que fou un gran improvisador) i mestre de capella, a més de professor. El seu períple per diverses esglésies i abadies li proporcionà uns coneixements de la polifonia antiga, i especialment de la renacentista, que influïren en el seu llenguatge. Creador de grans simfonies que actualment són interpretades regularment, Bruckner poc a poc va anar aconseguint llevar-se de damunt la pàtina que els nazis li posaren, la seva admiració per Wagner, la creació de grans temes, una orquestració de colors sobris i metàl·lics, i sobretot el caràcter protèic de la seva música, on el contrast entre el clima i el desenvolupament de manera magistral ho impregnen tot, va fer que Hitler l'esmentàs com a model de superioritat germànica (res més enfora de les creences religioses i personalitat del autor). La seva música religiosa va estar influïda pel “Cecilianisme”, el retorn al estil de Palestrina, un edifici sonor transparent i potent amb un text fàcilment entenable. Bruckner creà un estil propi amb l'amalgama de la melodia, el cant gregorià, un contrapunt moderat, la dissonància i una harmonia transparent al mateix temps que cromàtica i modulant. L'obra religiosa de Bruckner constituïx un dels pilars de la música romàntica, els seus motets a capella estan entre les obres més significatives del gènere, a més obren la porta a les sonoritats “orquestrals” del cor que marcaran la tendència cap al segle XX.

“El motete romántico”

Carles Ponseti Verdaguer

El motete es una de las formas musicales más antigua, en el siglo XIII podemos encontrar los primeros ejemplos. La palabra motete deriva del francés "mot" (palabra). Aunque su nombre no cambia con el paso del tiempo, su contenido y forma van variando con la evolución de la polifonía. El recorrido de esta forma musical es tan extenso que prácticamente está presente en 800 años de música, incluso ahora es una de las formas más utilizadas por los compositores de la actualidad. En el renacimiento, se puede definir como una obra musical polifónica con texto sacro, con o sin acompañamiento instrumental. En el barroco francés el "pequeño" motete será para voces solistas y continuo y el "gran" motete para coro e instrumentos u orquesta. Esto perdurará hasta el clasicismo donde encontraremos uno de los motetes más conocidos, el "Ave Verum" de W. A. Mozart para coro e instrumentos de cuerda. En el romanticismo, el motete toma mayoritariamente la forma de obra polifónica para coro a capella, es decir, sin acompañamiento instrumental. La definición básica del motete romántico podría ser la de una obra para coro a capella con texto religioso.

El motete se integra en la liturgia según las celebraciones, no forma parte del ordinario (como por ejemplo, la misa), por tanto su temática varía con el calendario y las fiestas (Navidad, Pasión, Pentecostés ...).

Casi todos los compositores más conocidos del romanticismo compusieron motetes, podemos citar algunos: Mendelssohn, Brahms, Gounod, Schubert, Liszt, Weber, Herzogenberg, Fauré, Nicolai, Reger, Strauss, Saint-Saëns, Elgar, Verdi, Nielsen, Grieg. Esta forma atrajo un buen número de compositores que hicieron de la música religiosa y coral uno de los pilares de su producción. Carl Gottlieb Reissiger y Moritz Hauptmann están en esta tesitura de los menos conocidos, ambos trabajaron de maestros de capilla en varias ciudades de Alemania como Dresde y Leipzig, siguiendo la tradición de los kapelmeisters (componer, dirigir, ensayar y tocar el órgano en las funciones religiosas).

Josef Gabriel Rheinberger pertenece al grupo de los "recuperados", su música ha vuelto a estar presente en los escenarios y su obra completa reeditada con un estudio musicológico admirable. Su estética, conservadora y plenamente romántica imprime un sello indiscutible a sus obras. Organista, profesor de conservatorio y maestro de capilla nos dejó una cantidad notable de

composiciones sacras a capella, los motetes interpretados hoy son una buena muestra.

Gioachino Rossini, como todos sabemos, fue conocido por su producción operística, exceptuando algunas obras de juventud, como la *Messa di Rimini*; toda su producción religiosa pertenece a la última etapa del compositor cuando ya había abandonado la composición de óperas. Dentro de esta etapa Rossini se descubre como un compositor de unos conocimientos y seriedad desconocidos, la aportación al género marca un punto de inflexión en su carrera con obras como la "Petite messe solennelle" y el "Stabat Mater". El motete "O salutaris hostia" es una perla musical de factura amable y dramática, y como decíamos antes nos demuestra la solidez de la técnica compositiva del autor.

Anton Bruckner es uno de los pilares del romanticismo "maduro". Su personalidad austera y humilde, contrasta con la del prototipo del compositor romántico. Bruckner, de origen humilde y provinciano, fue construyendo su carrera musical como organista (sabemos que fue un gran improvisador) y maestro de capilla, además de profesor. Su periplo por varias iglesias y abadías le proporcionó unos conocimientos de la polifonía antigua, y especialmente de la renacentista, que influyeron en su lenguaje. Creador de grandes sinfonías que actualmente son interpretadas regularmente, Bruckner poco a poco fue consiguiendo quitarse de encima la pátina que los nazis le pusieron, su admiración por Wagner, la creación de grandes temas, una orquestación de colores sobrios y metálicos, y sobre todo el carácter proteico de su música, donde el contraste entre el clima y el desarrollo de manera magistral lo impregnan todo, hizo que Hitler la mencionara como modelo de superioridad germánica (nada más lejos de las creencias religiosas y personalidad del autor). Su música religiosa estuvo influida por el "Cecilianismo", el regreso al estilo de Palestrina, un edificio sonoro transparente y potente con un texto fácilmente entendible. Bruckner creó un estilo propio con la amalgama de la melodía, el canto gregoriano, un contrapunto moderado, la disonancia y una armonía transparente al mismo tiempo que cromática y modulante. La obra religiosa de Bruckner constituye uno de los pilares de la música romántica, sus motetes a capella están entre las obras más significativas del género, además abren la puerta a las sonoridades "orquestales" del coro que marcarán la tendencia hacia el siglo XX.

Lauda Sion

Lauda Sion Salvatorem,
lauda Sion et pastorem,
in hymnis et canticis.
Quantum potes, tantum aude:
quia major omni laude,
nec laudare sufficis.

In die angustiae

In die angustiae
inclamo ad te Domine,
quia respondes mihi.

Veni Sancte Spiritus

Veni Sancte Spiritus,
repletuorum corda fidelium,
et tui amoris in eis ignem accende.

O salutaris hostia!

O salutaris Hostia
Quae caeli pandis ostium:
Bella premunt hostilia,
Da robur, fer auxilium.

Salve Regina

Salve Regina,
Mater misericordiae,
Vita dulcedo
Spes nostra salve.
Ad te clamamus
exules filii Evae,
Ad te suspiramus gementes
et flentes in hac lacrimarum valle.
Eia ergo advocata nostra,
illos tuos Misericordes oculos
ad nos converte.
Et Jesum benedictum
fructum ventris tui
Nobis post hoc exilium ostende.
O clemens, o pia,
O dulcis Virgo Maria.

Dextera Domini

Dextera Domini fecit virtutem,
dextera Domini exaltavit me,
non moriar, sed vivam,
et narrabo opera Domini.

Benedixisti

Benedixisti Domine
terram tuam,
a vertisti captivitatem Jacob.
Remisisti iniquitatem plebis tuae.

Lauda Sion

Lloa Sió el teu salvador,
lloa el teu guia i pastor
amb himnes i càntics.
Atreveix-te tant com puguis:
ja que la més gran lloança
no serà suficient.

In die angustiae

En el dia de l'angústia
clam a tu, Senyor,
perquè tu em respons.

Veni Sancte Spiritus

Vine, Esperit Sant,
omple els cors dels teus fidels, i
encén en ells el foc del teu amor

Oh, Hòstia salvadora!

Oh, Hòstia salvadora, que obres
les portes del cel: dóna'ns força
en els atacs de l'enemic,
concedeix-nos el teu auxili.

Salve Reina

Salve, Reina,
Mare de misericòrdia,
vida, dolçor,
esperança nostra, salve.
A tu clamam
els desterrats fills d'Eva
A tu suspiram gemegant i plorant
en aquesta vall de llàgrimes.
Apa, doncs, advocada nostra,
gira cap a nosaltres aquells
ulls teus misericordiosos.
I després d'aquest exili
mostra'ns Jesús,
fruit beneït del teu ventre.
Oh clement, oh piadosa,
oh dolça Verge Maria.

Dextera Domini

La drete del Senyor ha manifestat
el seu poder, la drete del Senyor
m'ha aixecat, i no moriré, sinó que
viuré i contaré les obres del Senyor.

Benedixisti

Senyor, has beneït la teva terra,
has fet desaparèixer la captivitat
de Jacob. Has esborrat la culpa
del teu poble.

Lauda Sion

Loa Sión a tu salvador,
alaba a tu guía y pastor
con himnos y cánticos.
Atrévete tanto como puedas:
ya que la mayor alabanza
no será suficiente.

In die angustiae

En el día de la angustia
clamo a ti, Señor,
porque tú me respondes.

Veni Sancte Spiritus

Ven, Espíritu Santo, llena los
corazones de tus fieles, y enciende
en ellos el fuego de tu amor

¡Oh, salvadora Hostia!

Oh, salvadora Hostia, que abres
la puerta del cielo: en los
ataques del enemigo danos
fuerza, concédenos tu auxilio.

Salve Reina

Salve, Reina,
Madre de misericordia,
vida, dulzura,
esperanza nuestra, salve.
A ti clamamos
los desterrados hijos de Eva.
A ti suspiramos, gimiendo y
llorando en éste valle de lágrimas.
Venga pues, abogada nuestra,
vuelve hacia nosotros aquellos
ojos tuyos misericor-diosos.
Y después de este exilio
muéstranos a Jesús,
fruto bendito de tu vientre.
Oh clemente, oh piadosa,
oh dulce Virgen María.

Dextera Domini

La diestra del Señor ha manifestado
su poder, la derecha del Señor
me ha levantado, y no moriré,
sino que viviré y contaré las
obras del Señor.

Benedixisti

Señor, has bendecido tu tierra,
has hecho desaparecer la
cautividad de Jacob. Has borrado
la culpa de tu pueblo.

Locus iste

Locus iste a Deo factus est
inestimabile sacramentum,
irreprehensibilis est.

Tota pulcha es Maria

Tota pulcha es Maria.
Et macula originalis non est in te.
Tu gloria Jerusalem.
Tu laetitia Israel.
Tu honorificencia populi nostri.
Tu advocata peccatorum.
O Maria!
Virgo prudentissima.
Mater clementissima.
Ora pro nobis.
Intercede pro nobis
ad Dominum Jesum Christum.

Os justi

Os justi meditabitur sapientiam,
et lingua ejus loquetur iudicium.
Lex Dei ejus in corde ipsius
et non supplantabuntur gressus ejus.
Alleluja!

Pange Lingua

Pange lingua gloriosi
corporis mysterium
sanguinisque pretiosi
quem in mundi pretium
fructus ventris generosi,
rex effudit gentium.
Tantum ergo sacramentum
veneremur cernui,
et antiquum documentum
novo cedat ritui:
praestet fides supplementus
sensuum defectui.
Genitori genitoque
laus et jubilatio,
salus honor virtus quoque
sit et benedictio,
procedenti ab utroque
comparsit laudatio.
Amen.

Christus factus est

Christus factus est pro nobis
obediens us que ad mortem,
mortem autem crucis.
Propter quod et Deus
exaltavit illum et dedit illi nomen,
quod est super omne nomen.

Locus iste

Aquest lloc és obra de Déu,
un inestimable sacrament
lliure de qualsevol defecte.

Tota pulcha es Maria

Maria, tota tu ets hermosa,
i en tu no hi ha pecat original.
Tu, glòria de Jerusalem,
Tu, alegria d'Israel,
Tu, portadora de l'honor del nostre
poble. Tu, advocada dels pecadors.
Oh, Maria!
Verge prudentíssima,
mare clementíssima,
prega per nosaltres
intecedeix per nosaltres
a Jesucrist nostre Senyor.

Os justi

La boca del just meditarà la saviesa,
i la seva llengua emetrà el judici.
La llei de Deu està en el seu cor i
no serà suplantat el seu camí.
Al·leluia!

Pange Lingua

Canta, oh llengua,
el misteri del gloriós cos
i de la sang preciosa que
el rei de les nacions,
fruit d'un ventre generós,
va derramar per rescatar el món.
Venerem, doncs, postrats
aquest sacrament tan gran,
i que l'antic exemple cedeixi
el lloc al nou ritus:
que la fe substitueixi
la incapacitat dels sentits.
Siguin donades lloances
i també glòria al Pare i al Fill,
fortalesa, honor,
poder i benedició;
sigui igual la lloança a aquell
que procedeix de l'un i de l'altre.
Amen.

Christus factus est

Crist ha esdevingut per nosaltres
obedient fins a la mort,
i una mort a la creu.
Per això Déu l'ha exaltat
i li ha donat un nom
sobre qualsevol nom.

Locus iste

Este sitio es obra de Dios,
un inestimable sacramento
libre de cualquier defecto.

Tota pulcha es Maria

María, toda tu eres hermosa,
y en ti no hay pecado original.
Tú, gloria de Jerusalén,
Tú, alegría de Israel,
Tú, portadora del honor de nuestro
pueblo. Tú, abogada de los
pecadores. Oh, María!
Virgen prudentísima,
madre clementísima,
ruega por nosotros
intercede por nosotros
a Jesucristo nuestro Señor.

Os justi

La boca del justo meditará la
sabiduría, y su lengua emitirá el
juicio. La ley de Dios está en su
corazón y no será suplantado su
camino. Aleluya!

Pange Lingua

Canta, oh lengua,
el misterio del glorioso cuerpo
y de la sangre preciosa
que el rey de las naciones,
fruto de un vientre generoso,
derramó para rescatar el mundo.
Veneremos, pues, postrados
este sacramento tan grande, y
que el antiguo ejemplo ceda el
lugar al nuevo rito:
que la fe sustituya
la incapacidad de los sentidos.
Sean dadas alabanzas
y también gloria al Padre y al
Hijo, fortaleza, honor,
poder y bendición;
sea igual la alabanza a aquel
que procede del uno y del otro.
Amen.

Christus factus est

Cristo se ha hecho por nosotros
obediente hasta la muerte,
y una muerte de cruz.
Por eso Dios lo exaltó
y le ha dado un nombre
sobre cualquier nombre

STUDIUM cor de cambra

Sopranos:

***M José Campaner, Rosana Delgado, Bàrbara Femeníes,
M Antònia Riutort, Francesca M Salas, M del Mar Tugores***

Contralts:

***Mònica Aguilera, Amelia Forteza, Joana Furió, Petra Genestra,
Margalida M Riutort, M de Gràcia Salas, Montserrat Sobrevies,***

Tenors:

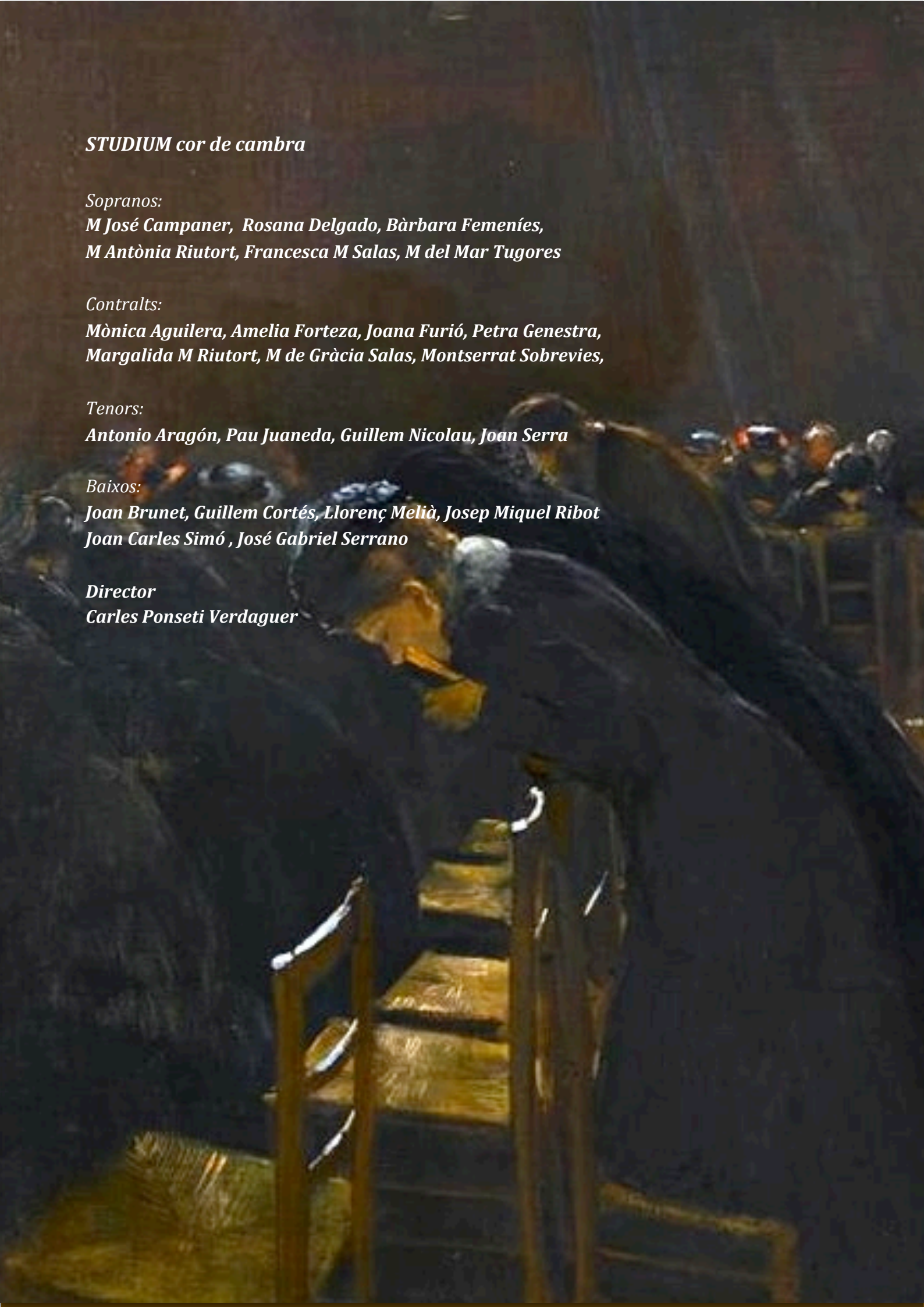
Antonio Aragón, Pau Juaneda, Guillem Nicolau, Joan Serra

Baixos:

***Joan Brunet, Guillem Cortés, Llorenç Melià, Josep Miquel Ribot
Joan Carles Simó , José Gabriel Serrano***

Director

Carles Ponseti Verdaguer

A photograph of a church interior. In the foreground, a person is seen from the side, wearing a dark jacket and holding a large, white sheet of music. They are looking down at the sheet. The background shows rows of wooden pews and other people seated in the church. The lighting is warm and somewhat dim, creating a solemn atmosphere.

Carl Gottlieb Reissiger 1798-1859

Lauda Sion op. 210,2

In die angustie op. 210,7

Veni Sancte Spiritus op. 210,6

Gioachino Rossini 1792-1868

O salutaris hostia

Moritz Hauptmann 1792-1868

Salve Regina op. 13

Josef Gabriel Rheinberger 1839-1901

Dextera Domini op. 140, 2

Benedixisti op. 176, 7

Anton Bruckner 1824-1896

Locus iste

Tota Pulcha es Maria

Os Justi

Pange Lingua

Christus factus est

La Fundació Studium Aureum vol agrair públicament el suport als seus fundadors, als patrocinadors, als col·laboradors i altres persones o entitats que amb la seva aportació econòmica, material o humana han permès dur a terme la present temporada de concerts.

Si voleu ajudar a finançar la propera temporada, patrocinar un dels concerts o fer una donació, contactau amb nosaltres a través de la nostra web www.fundaciostudiumaureum.cat

A tots moltes gràcies.

La Fundación Studium Aureum quiere agradecer públicamente el apoyo a sus fundadores, los patrocinadores, los colaboradores y personas o entidades que con sus aportaciones económicas, materiales o humanas han hecho posible esta temporada de conciertos.

Si desea ayudar a financiar la próxima temporada, patrocinar alguno de los conciertos o hacer una donación, por favor contáctenos a través de nuestra web www.fundaciostudiumaureum.cat

A todos muchas gracias.

Fundació Studium Aureum

President: Carles Ponseti Verdaguer

Secretari: Luis Lloréns Morillo

Vocals: Joan Carles Simó Artero, Amelia Forteza Albertí, Andreu Riera Gomila

Fundadors:

Anthony Edmone Bonner, Joan Buades Feliu, Joan Calafat Rotger, Gene Font Mora S L, Luis Lloréns Morillo, Josep Munne Costa, Carles Ponseti Verdaguer, Joan Roca Pedrosa, Joan Carles Rosselló Reynés, Vicenç Rotger Rebassa, Studium cor de cambra.

Donacions temporada 2012-2013

Protectors a partir de 1.000 € :

Joan Calafat, Maria Morell, Llorenç Vinton, Joan Carles Rosselló

Col·laboradors (aportació voluntària):

Carme Fernandez

Sponsors:

Taller d'instruments

Bar Pesquero

Solistes:

Sopranos
Bàrbara Femenies
Marcela Inguanzo

Mezzos
Waltraud Muncher
Yolanda Riera
Eulàlia Salbanyà

Tenor
Antonio Aragón

Baixos
Josep Miquel Ribot
Joan Carles Simó

Artista convidat:
Lluís Claret

Instrumentistes:

Pianista
Andreu Riera

Concertino:
Ramon Andreu
Violins
Laura Álvarez
Jose Manuel Álvarez
Alfredo Ardanaz
Ricardo Duato
Paula Marqués
Xavier Pericàs
Lourdes Pons
Sebastià Pou

Violes
M José Gómez de la Vega
Lluís Oliver
Fernando Villegas

Violoncels
Joana Gual
Dmitry Struchkov

Contrabàix
Anna Endzelm-Sobolewska
Francesc Aguiló

Flautes
Catalina Roig
Enrique Sanchez

Oboès
Joan Rodriguez
Carlos Fortea

Clarinets
Silvia Insa
Juan Jose Pardo

Fagots
José Tatay
Pere Caselles

Trompes
Nigel Carter
Joan Ramon Xamena

Trompetes
Luis José Coloma
Julian Abad

Trombons
Chema Borràs
Bartomeu Serra
Jean C. Brunet

Timbales
Armando Llorente

Arxillaüt
Guillermo Femenias

Orgue
Tomeu Mut

Cavicémbal
Marta Ambrós

Cor:
Sopranos
M José Campaner
Rosana Delgado
Bàrbara Femenies
M Antònia Gomila
M Antònia Riutort
Francesca M Salas

Contralts
Mònica Aguilera
Amèlia Forteza
Joana Maria Furió
Petra Genestra
Margalida M Riutort
M Gràcia Salas
Montserrat Sobrevias
M del Mar Tugores

Tenors
Sergi Gil
Pau Juaneda
Guillem Nicolau
Joan Serra

Baixos
Joan Brunet
Guillem Cortés
Pere Deyà
Llorenç Melià
Joan Carles Simó
Jose Gabriel Serrano

Col·laboració escrita
Carles Ponseti

Conferències
Mercè Pons
Carles Ponseti

Traduccions i
adaptacions textos
Pere Pou
Joan Carles Simó

Disseny gràfic
Carles Ponseti

Responsable gràfic
Francesca M Salas

Coordinació
Amèlia Forteza

Instrumentes
Taller d'instruments

Equip de suport
Lluïsa Calafat
Margalida Calafat
Isabel Forteza
Luis Llorens

Fotografies
Pere M Carlos Arnaiz
Lluïsa Calafat
Xavier Calafat

Fundació
Luis Llorens

Secretaria
Antònia Arques

Responsable Web i
community manager
Lluïsa Calafat
Oscar Bordes

Avanç de la temporada de concerts 2013 / 2014*

"The Messiah" G. F. Haendel	"Requiem KV 626" W. A. Mozart
"Música a la cort de Dresden" (III) G. A. Homilius	"El post-romanticisme" R. V. Williams, G. Finzi, S. Barber
"Das Lied von Erde" Gustav Mahler/ Arnold Schönberg	"El concert sacre" (IV) F. Durante, G. A. Ristori
"A l'entorn de la família Bach" (VI) C. P. E. Bach	"Música a la Seu de Mallorca" P. Villalonga

*Avanç pendent de confirmació

Anton Bruckner